

SAMENRAAPSEL 1

van opmerkelijke gebeurtenissen in de N.O.P in de laatste 2000 jaar.

**Verzameld : C.C.Groothoff,
A.W.N.-Flevoland, 2019**

SAMENRAAPSEL

1. Inhoud
2. Inleiding
3. Schokland
4. Nagele
5. Veenhuizen
6. Urk
7. Zuiderzee
8. Scheepswrak
9. Diversen
10. Referenties
11. Bijlagen

verzameld door C.C.Groothoff, 2019

2. Inleiding

Door de jaren heen hebben vele berichten over het verleden van de Noordoostpolder de AWN-Flevoland bereikt. Tientallen artikelen, e-mails, verwijzingen naar documenten en referenties kwamen op onze beeldschermen of leestafels terecht.

De behoefte ontstond om deze "faits divers" inzichtelijk te maken en voor de AWN-Flevoland te bewaren.

Vandaar het opzetten van dit verzamelschrift, een samenraapsel van - eigenlijk alleen nog maar een klein gedeelte van- deze informatie.

Artikelen, die al ruimer bekend waren, zijn niet meegenomen, deze notitie bevat alleen de persoonlijke keuze van de schrijver.

Een bijzondere bron van berichten vormt de club van "correspondenten", die elkaar- zonder wetenschappelijke of andere restricties- allerlei gegevens en informatie toesturen over het verleden van de Noordoostpolder en omgeving. Schrijver was zo gelukkig mee te spelen in deze kring van informanten, waarvan hier genoemd worden:

Gerrit van Hezel, Aaldert Pol, Yftinus van Popta, Klaas de Vries, Ane Post, Piet van der Lende. Verder kon nog geput worden uit de kennis van Dick Velthuizen en de notities van Albert van Urk. Verbluffend over hoeveel kennis deze mensen bezitten!

Dit samenraapsel verwijst op verschillende manieren naar de oorsprong van de losse onderwerpen,

– er zijn er drie als bijlagen toegevoegd: het uitgebreide werk van van Hezel, Pol en van Heerde in de site “Schokland door de eeuwen heen”.(Bijlage b 1)

Verder twee lijsten met relevante onderwerpen door A.van Urk (Bijlage b 2 ,tientallen zeldzame gegevens over vnl. Urk en Nagele) en een lijst door C.C.Groothoff.(Bijlage b 3).

– De tijdschriften “Rondom Schokland” , “Botter Neis”en “Aardewerk”

– Naar e-mails van correspondenten wordt verwezen door de datum van verzending te noemen (bv. “v.Hezel, 24/3/2018)

– Drie boeken: “Geschiedenis van Kuinre en omgeving” door Roelof Kamman, Grafiplan, 1985, de “Geschiedenis van het eiland Urk” door C. de Vries, Zalsman, Kampen 1962 en “Duizend jaar weer,wind en water in de lage landen” door J.Buisman.

3.Schokland

– Een nimmer afnemende toestroom van artikelen over allerlei aspecten van Schokland produceert van Hezel met Pol en van Heerde in zijn grootse werk ”Schokland door de eeuwen heen”. Tientallen doorwrochte stukken over b.v. zeeniveau, zandsteen, boeren, huizen, middeleeuwen, Seidel, enz. Bijlage 1 verwijst hiernaar.

– “Het Gieterse Meer en de stormvloed van 1775 en 1776” (Bijlage 1) vermeldt een aanbesteding aan een aannemer voor paalwerk ”aan het eiland Ens, bij het zogenaamde Gieterse Meer, te Ouderkerke.” Ouderkerke??

– Dat er drie Emmeloorden waren, destilleert Bruno Klappe uit het document van Dr O. Dapper uit 1669, en is door AWN-Flevoland door analyse van vonstmateriaal aangetoond, ook dat Emmeloord 1 is verzwolgen vóór 1300 (op AWN-site “verhalen”)

– De Munt: Nu het duidelijk is dat het eerste dorpje Emmeloord in de buurt van kavel O26 heeft gelegen, kan ook de Munt, waar de heren van Kuinre hun (valse) munten lieten slaan, ook ten noorden van de Vliegtuigweg worden gezocht. Nog een mogelijke plek voor AWN-Flevoland voor een interessante veldverkenning! (zie ook over munten: 9, “Diversen”)

– Kloostermoppen op kavel E134. Volgens mededelingen van dhr J.Wester, die kavel E134 beheerde in de laatste decennia van de twintigste eeuw, waren er kloostermoppen gevonden achterin de kavel,

aan de oostgrens, in de buurt van de sloot. Met boringen stuitte hij op harde bodem: zandduintje? Iets voor veldverkenning AWN-Flevoland? – 1803...Schokland was zó arm, dat er geen belasting op sterke drank hoefde te worden betaald. De drank voor Schokland werd opgeslagen in de “Monopoly-kelder” in Kampen.

4.Nagele

- Albert van Urk maakte in de tijd, dat aan het artikel over Nagele in “Westerheem” werd gewerkt, een hele lijst met relevante onderwerpen (Bijlage 2). Ook de lijst van Groothoff (bijlage 3) uit 2004 geeft allerlei onderwerpen.
- Een uitgebreide, welhaast complete, beschrijving van “Het Eerste Leven van Nagele” door A.Pol is opgenomen in het tijdschrift “Rondom Schokland”, winter 2015
- “Navalia” noemde Tacitus de plaats waar het verdrags-gesprek tussen de Romeinse veldheer Cerealis en de Bataafse leider Julius Civilis plaats vond in 70 na Chr. Voor deze gelegenheid was de brug waarop werd onderhandeld kapot gemaakt, zodat bij men bij optredende vijandelijkheid elkander niet meteen te lijf kon gaan. (Rondom Schokland” zomer 2015, blz 27) “Navalia” is hoogstwaarschijnlijk de naam van de latere rivier de “Nagel”. Ook Ptolemaeus heeft zich ca. 100 na Chr. uitgesproken over Navalia en dit nabij het Flevomeer gesitueerd. Het gerucht gaat dat op Urk dhr de Wit (?) zich beijvert om een monument voor dit bruggesprek op te richten. Zal de archeologie ooit nog ten noorden van Urk aan de voormalige oever van de Nagel de resten van de brug vinden?
- Overslaghaven. Uit oude bronnen put de Vries (16-5-14) het belang van het oude Nagele. De rivier de Nagel was een belangrijke waterweg voor de verbinding met Keulen. Goederen, oa. zout, werden in Nagele overgeladen voor transport naar/ van Keulen.
- Het bevaarbaar houden van de Nagel was zo belangrijk, dat de bisschop van Keulen in 1350 opdracht gaf aan de heer van Urk om de rivier uit te baggeren. De IJssel, die tot die tijd ten zuiden van Urk gestroomd had, was inmiddels onbevaarbaar dichtgeslibt.
- Loods. Ook was het nodig en verplicht een loods te gebruiken over de Nagel (van Hezel 24-3-18)
- Rusthuis voor gepensioneerde monniken uit Keulen in kloostertje(?) in Nagele en pleisterplaats voor belasting-inners op doorreis naar Stavoren-Odulfusklooster.(de Vries mail 30-8-14, en Jaarboek voor middeleeuwse geschiedenis 14-2011 pag 52). Kloostertje: project voor AWN veldverkenning?
- Over de Odulfus-abdij en de daaraan gerelateerde kapellen, nederzettingen en gebeurtenissen schrijft A.Pol uitgebreid in ‘Rondom Schokland’ van zomer 2015

-1245. Na 1245 komt Nagele niet meer voor in documenten. In 1285 is er een enorme watersnood en storm geweest: de St Luciavloed, tienduizenden doden, veel in ZW-Friesland. Eiland Griend verzwolgen. Wellicht het einde van Nagele.

-Op kavel H33 heeft van der Heide o.a. kloostermoppen, tufsteen, dakleitje gevonden (zie zijn vondstenboekje uit 1947). Resten van ‘t kerkje van Nagele?

– Op kavels C87/88 en C113/120 worden door van der Heide ook veel vondsten genoemd. “Vermoedelijk van een nederzetting van enige uitgebreidheid.”

– De doopvont die in 177? is opgevist en nu in Ommen staat (copie op Schokland) wordt door experts als Gothisch, dus van latere tijd bestempeld. Dus niet van Nagele afkomstig.(bijlage1, zandsteen).Maar de in 1772 op dezelfde plaats opgeviste kaarsenkandelaars (waar zijn ze gebleven?..) zouden wel een indicatie kunnen geven van een kerk.

-Waterzuivering Tollebeek. Tijdens de uitbreidingswerkzaamheden werd een enorme hoeveelheid zand uitgegraven. Volgens de uitvoerder werd geen oud bouw materiaal aangetroffen (april 2009, tijdschrift “Aardewerk”)

-Op zijn kavel E135/134 aan de Havenweg in Nagele vond agrarier J.Wester kloostermoppen en baksteen achterin de kavel. Nabij de sloot stuitte de grondboor op hard zand.

– In 966 schenkt keizer Otto aan het klooster Pantaleon bij Keulen het halve eiland Urk en..Nakala tot Vunninga.

– Einde 13-e eeuw was een Friese Tol op Nagele in handen van de graven van Holland en zeer waarschijnlijk verpacht aan de heren van Kuinre.(De Vries, 24-03–18)

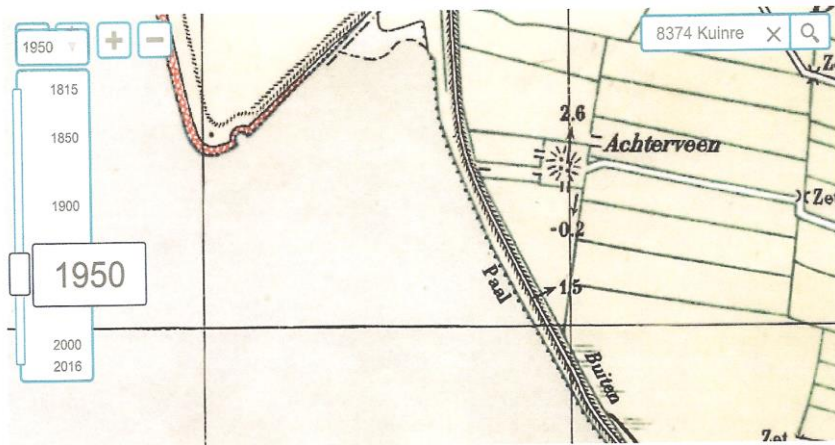
– De Hofstee. In de middeleeuwen heeft er even benoorden van Tollebeek een landgoed gelegen, “De Hofstee”. In de latere Zuiderzee is op kaarten te zien dat een zandbank de naam “Hofstee” heeft behouden.(kaart van Sgrooten 1570, en Botter Neis juni, 2016.)

5. Veenhuizen

-Op kavel “Wellerwaard” trof van der Heide veel aardewerk aan, dit deed hem veronderstellen dat daar het oude Veenhuizen had gelegen. Nadere bestudering van deze vondsten middels de vondstenkaartjes doen vermoeden dat deze nederzetting voor 1400 is verlaten. Meer in ref .”Vroeger was er nog een Veenhuizen” (op AWN-site). Op deze site is ook het dorpje Veenhuizen genoemd, ten westen van Kuinre, dat ook verlaten is, tgv landafslag, plunderingen en brand . De laatste resten van het kapelletje schijnen bij de ruilverkaveling van 1963 te zijn verdwenen.

-Tussen Kuinre en de burchten heeft waarschijnlijk een nonnenklooster gelegen: het St. Martha-klooster (ref. van der Lende 24/11/17)

- De kerk verdween uit Veenhuizen in 1549, maar de kapel stond er nog in 1560 (ref. Kamman blz 46)
- Kapel-resten. De heer Jos Ensing heeft aangeboden om met Y. van Popta en schrijver te gaan kijken of er op de plaats, waar er volgens de heer Ensing de resten zijn gedeponereerd van het bouwsel dat in 1963 bij de ruilverkaveling is weggebulldozerd. Dit zouden de resten kunnen zijn van de Veenhuizer kapel. Zouden er nog aanwijzingen te vinden zijn dat het echt een kapelletje is geweest?

6 .Urk

– Grondwerk, in 2019 gehoord: Urk is van plan een sport/ recreatiepark ten N-W van Urk te realiseren, met waterpartijen, grote ingrepen in het terrein. Archeologie zal zeker (moeten) worden meegenomen. Aandacht zal gericht moeten zijn op:

- Prehistorie
- Romeinen (11 Romeinse munten aldaar gevonden)
- Bruggesprek Julius Civilis met veldheer Cerealis
- De Nagel
- Nagele kerkdorp
- Kavelsporen uit de Middeleeuwen
- Scheepswrakken
- dijkjes
- Overslaghaven Nagele en kloostertje.

-De AWN was en blijft geïnteresseerd in eventuele ondergrondse gangen in het centrum van Urk.

-”De Romeinen waren toch niet gek?” Het wachten is op vondsten die de aanwezigheid van een Romeins bouwsel (bv. uitkijkpost) aantonen.

-Op Urk wordt nog te vaak grondwerk verzet zonder de archeologie erbij te betrekken.

-Banden tussen Urk en Keulen:

1121 De voogd van het hof van Pantaleon (in Keulen) op Urk haalde jaarlijks de Kameraar van het Keulse klooster op vanuit de Nagel om naar Stavoren te begeleiden.(Mol. Jaarboek voor Middeleeuwse Geschiedenis 14, 2011,blz 52))

1350.De bisschop van Keulen beval de heer van Urk om de belangrijke rivier de Nagel uit te baggeren.(Klaas de Vries, 22/9/15)

- 1662 Schip de Hooymaayer was bijna op Urk gestrand. Schip Samuel was echt op de Vormt vast gekomen. Port en sinaasappels aan boord, de Urkers wilden wel plunderen, maar mochten niet. Tot de dominé , door een snelle botter naar Amsterdam te sturen, toestemming kreeg om het schip te laten leeghalen. Kennelijk had de dominé de goede godsdienst, daarna nam het aantal gereformeerden sterk toe. (de Vries in “Botterneis” van december 2016)

– Nog veel meer anekdoten uit de geschiedenis van Urk in “Vissen, maar vooral varen”door de Vries in “Botter Neis”van juni en december 2016.

-1333. Espel was de aanlegplaats voor Urk (C. de Vries pag.15)

– Er is sprake van een plan van de heer de Wit(??) uit Urk om een monument te doen oprichten voor het bruggesprek tussen Julius Civilis en Cerealis.

7.Zuiderzee

-De rivier de Nagel is al enkele malen ter sprake gekomen

-70 na Chr. Bruggesprek Romein met verzetshoofd

-”Nieuwe waterweg” voor Keulen in de middeleeuwen

-Nagel: belangrijke rivier: uitbaggeren!

-Scheepvaart enorm intensief: zie de oude kranten van Delpher Kranten

-Als aanduiding hoe druk bevaren de Zuiderzee was, de opgave dat er in de haven van de Lemmer op 20 maart 1760 31 schepen lagen , waarvan er 15 bestemd waren voor Frankrijk , die dus groot waren en over de Noordzee voeren.(de Vries, 17/8/2018)

-Een historische gebeurtenis is het doden van een Duitse markgraaf Heinrich--, bijgenaamd “Fette Heinrich”, op de Zuiderzee, op de Nagel .

-Zeespiegeldaling. In de kleine IJstijd daalde de zeespiegel in de Zuiderzee zo’n 30 cm.(van Hezel, 26/6/2016 en 12/7/16)

8. Scheepswrak NK47

-2018 wrak opgegraven door RUG-projectleider Y.Tvan Popta, assistentie AWN-Flevoland. Kenmerken: ca. 30m lang, driemaster, mediterrane sporen (druivenpitten) , Engels servies met Londens tin-

keur, gereedskapskist met Engelse maatstok, Londense wijnflessen, herdenkingslepel Queen Ann (overleden 1714), pijpekopjes vóór 1739, engelse kanonnen , koopvaardijship.

-Speurtocht naar oorsprong van schip:

A. Delpher kranten(Oprechte Haerlemse Courant, Amsterdamse Gazette, Leidche Courant, uit december 1720). In Buisman (deel 5, blz.483) was nl. te vinden dat er op 1/2/december 1720 een grote storm had gewoed waardoor er veel schepen op de kust tussen Kuinre en Harlingen waren geworpen. Maar Robert Boele uit Londen (“op het slijk op de Kuinderdijk geworpen”) blijkt weer vlot te zijn gekomen...Robert Boele was ‘t niet.

B. De Oprechte Haerlemse Courant van 10/12/1720 meldt: het Engelse schip de “Swan Pinck”, capt.John Bently, naar Londen gaande, zit ook zonder masten tegen de Friese Dijk.. Engels schip, heeft op de Middellandse Zee gevaren, kwam uit Venetië, naar Londen gaande. Nazoeken in Engelse archieven !!, vanaf 1701 waren ook Engelse koopvaardijshipen verplicht zich te laten registreren. Goede kans dat dit ons schip is!

9. Diversen

-Hunebed nabij Kuinre. Op kavel R2 werden begin 40-er jaren grote stenen opgedolven: Hunebed? Prof. van Giffen onderzocht ze. (Algemeen Handelsblad van 7/7/1943, ook de Vries 2/11/2018). De grote stenen zijn weer in de grond gestopt, over de kleine heeft de boer zich ontfemd.

-1101 Heinrich de Fette, markgraaf van Friesland, krijgt geen voet aan de grond als hij zich wil laten inhuldigen door de Friezen, maar wordt achterna gezeten op de Nagel. Hij wordt daar door de Friezen vermoord.

-1396. De legers van de oorlogsvloot van Holland, Henegouwen, Engeland, Zeeland, Frankrijk verslaan de Friezen bij de slag bij Schoterzijl. Oorkonde hierover in Cafe-Restaurant “Het Sluisje” van fam. Bos. Zie “Kuinre en de Friese Oorlog van 1396” (van Hezel, 13 /12/ 2015 en ook in Wikipedia).

-Munten Kuinre. -37 sts Kuinder munten in de “Kirial” muntschat .in Denemarken gevonden. Totaal waren er 81422 munten gevonden!! (in: Overijsselse bijdrage Verslagen en Mededelingen van de Vereniging tot beoefening van Overijssels Regt en Geschiedenis, 94-ste stuk, 1979, blz 5-11).

10.Referenties

-a. Zie “2. Inleiding”

-b. Drie bijlagen:

Bijlage b1 : . site “Schokland door de eeuwen heen”
van G.van Hezel, A.Pol en H.van Heerde,
72 hoofdstukken

Bijlage b 2 : . lijst van tientallen relevante
onderwerpen door A.van Urk

Bijlage b 3 .lijst over voornamelijk Schokland door C.C.Groothoff

11.Bijlagen

- b 1 zie site: Schokland door de eeuwen heen.
- b 2 Gekregen van A.van Urk ca 20/12/2005

URK,ook wel Orc, Oerck ,Oirck, Orkel,Urc, Urch,Uric, Urrick, Hurke,
Urck.

Urk en Schokland waren in de Romeinse tijd nog één. Dat is uit
kartering van de grond gebleken. Was Tacitus”Nabalia”, Nagele?
Ramaer geelooft dit niet. In de N-O polder zijn geen Romeinse vondsten
(van der Heide pag 191).

ca. 800 In de Frankische tijd behoorde Urk tot de pagus Salo (Salland).
De grens tussen Salland en Umbalacha liep ten Noorden van Urk. Was er een
eiland Nagel ten noorden van Urk? Urk en Schokland zijn gescheiden na de
Romeinse tijd.

ca. 800 Had de Sint Maartenskerk te Utrecht rechten op strandvonderij op
“Uar”, “Texla” en “Wiron”.(Texel en Wieringen).

838 Sint Odulfuskloosterbij Stavoren gesticht.

12 moniken, eerste abt Odulfus (Odolf, Olaf, Adolf) uit

Oorschot, geboortedag 12 juni. C.de Vries, pag. 18

839 Stormvloed.... C.de Vries, pag. 14

936 Gaf keizer Otto I de helft van het eiland “Cuisdam
insulae mediaten in Almere, quae Urch vocatur”, d..w.z. welk
eiland midden in het Almeer ligt en Urk genoemd wordt, ten geschenke aan het
klooster Sint Pantaleon te Keulen. Urk moest o.a. 4 kannen boter per jaar leveren,
wat wijst op veehouderij.

Sloet, Oorkondenboek C. de Vries, pag. 28

962 Keizer Otto I gekroond

968 Schonk Otto I aan het jonkvrouwenstift (nonnenklooster) Sint-Vitus te
Hoog-Elten al wat Wichman, sedert 967 graaf van Hamaland, op Urk in leen had
bezeten, dusde andere helft van het eiland. Sloet, Oorkondenboek.

ca. 970 Klooster van Elten bij Kleef door Wichman van Zutfen gesticht.

Zoutziederijen op Nagele. C. de Vries, pag. 16

Erfleen van Adelhardus, advocaat op Urk. C. de Vries, pag. 31

1068 Transporten tussen Nagele en Stavoren C.de Vries, pag. 16

1082 4 Urker leken: Godscaldus, Volco, Herman en Hartfridus.

Naamlijst Piebenga

1118 Transporten tussen Nagele en Stavoren C. de Vries, pag.16

- 1132 Urk met Nagele en Emelsweerd (Emmeloord) genoemd op de lijsten van het Sint-Odulfusklooster te Stavoren.
Reformatie door abt Andreas . C. de Vries, pag. 20
- 1148 Conrado de Orio (Urk?) Naamlijst Piebenga
- 1170 Zware watervloed, deel van Urk verzwolgen. Land rondom Stavoren overstroomd, zeegaten zeer verwid (Texel, Vlieland).
- 1203 Urk wordt door de graven van Holland beleend, dus niet meer bij Salland en orienteert zich vanaf nu op het Westen. De bisschoppen van Utrecht bezitten goederen op Urk en Nagele. Willem I, graaf van Holland, 1203- 1223. Urk beleend aan de heren van Cunre (Kuinre) , die er ook het opperste recht, (halsrecht, doodstraf) bezaten. Waren de heren van Kuinre soms advocaten van het Sint Odulfusklooster?
De heren van Kuinre hadden gezag in het Keulse kloosterallodium.
De heren van Voorst hadden gezag in het Sint-Vitus kloosterallodium.
De heren van Kuinre hadden “later” de bisschoppelijke ministriaal.
Zoutvervoer van Nagele. C. de Vries, pag. 16.
- 1225 Urk voor de laatste maal in verband met het Sint-Vitusklooster te Hoog-Elten genoemd. (Urk, Luttelgeest, Marcnesse, Sevenhusum, Kuinresyl= sluis te Kuinre, Sileham, Ruthne, Algotedorp). Zie ook 1455. C. de Vrie, pag16.
- 1245 17 augustus. Urk genoemd op de lijsten van het Sint Odulfusklooster te Stavoren. Deel van Sint-Vitusklooster van weinig waarde of geheel overstroomd?
Veel watervloeden. Sint-Odulfuskloosterhad op Urk een “grangia”, (latijn, vgl. Engels grange= landhuis, boerderij en granary= graanschuur. Hierin konden de opbrengsten van de “tienden” worden geborgen. Dit wijst op landbouw of veeteelt. Er waren ook “hooitienden”. In dit stuk wordt de kerk van Urk genoemd en Nagele voor het laatst. C. de Vries, pag.20.
- ca.1300 Jan van Kuinre beleent met grafelijke rechten op “Orc ende gherechten van Emlairden. Dit ca. kan ook 1203 zijn.
- 1302-1469 In deze periode, meer dan 150 jaar, vestigden zich 25 Urkers en Schokkers te Kampen
1299 tot 1354 Henegouws Huis. Holland wordt van hoofdzaak, bijzaak. 22 augustus 1304; Jan II (Jaan van Avenesse) sterft. Opvolger: Willem de Goede, 1304- 1333. Periode van rust en welvaart.
- 1317 Parochie Espelo onder Urk. 5 “Mussad” (mudzaad?) land, 5 “coengras”(gras voor koeien) zou plm. 5 HA zijn. C. de Vries, pag. 15.
- 1319 Sint-Odulfusklooster te Stavoren verplaatst van West naar Oost, tengevolge van watervloeden, abt Algerus . C. de Vries, pag. 25.
- 1328 Ot de Urch,(Otto van Urk). Naamlijst Piebenga
- 1331 En eerder: Espelo aanlegplaats van het eiland. C. de Vries, pag15.
- 1336 Dekanaat Stauria (Stavria, Stavoren) valt in 3 delen uiteen: Urk met Nagele, Emmelweerd, en Cunre komt onder Merdum (Oude Mirdum). Op Urk: Femme Ghijsbertusdr., haar zusterHeylewighe, (Helwig). Op Ens: Grete Jacobswyf. Naamlijst Piebenga.
- 1344 Jan van Urk, Matthias van Urk
- 1370 10 november: Stormvloed, deel van Stavoren en klooster weggeslagen.
- 1381 Ambtmanshuis (=sterkte)=rechthuis op Urk gebouwd, op last van de graaf van Holland ter bescherming van de vaart op de Zuiderzee. “Ambtsman of kastelein “ van Urk.
- 1397 Dirk van Swieten, heer van Urk.
- 1412 Belening door graaf Willem IV.
- 1415 Landrecht (Hollands) aan Urk gegeven door Herman III van Kuinre.

- 1417 Jan van Orck, zeerover met kaperbrief van Jan van Beieren.
Naamlijst Piebenga.
- 1425 Herman van Kuinre, heer van Urk.
- 1438-1476 Urk aan het geslacht Frese (Vries). Aleid van Kuinre trouwt 1438 met Evert Frese van Stroewijk.
- 1455 Poging om Urk vrij te krijgen van het klooster Sint -Vitus blijft zonder succes.
- 1461 Aelbert Wiicsoen. Heynric Bolensoen. Naamlijst Piebenga.
- 1469 Karel de Stoute schenkt Urk aan Gheryt Entsz. (Ensen), burgemeester van Enkhuizen en vice-admiraal van de Nederlanden. Karel de Stoute schenkt hem ook een wapen: Op goud, op een blauwe zee, een antiek schip met wit-rood-witte wimpels aan de masten, helmteken een gouden hert. (wapenbord in de Zuiderkerk te Enkhuizen). "Here Gheryt Ensen van Enchusen/ ridder en kamerlynck mijns Heren van Oestenreich ende Remnich seine vrouwe". De schenking van Urk vond plaats omdat Aleit van Kuinre niet bij machte was de tins aan het klooster van Elten te betalen. Zij en haar gezin werden zelf onder de kerkelijke ban geplaatst tot er betaald was.
- 1476 Aleit van Kuinre verkoopt haar rechten op Urk aan Evert Zoudenbalch, proost te Maastricht. Karel de Stoute op 30 juli 1477 gesneuveld bij Nancy. Deze rechten door Maximiliaan bevestigd.
- 1477 30 Juli: "Het hof van Holland stelt, in een proces tussen heer Evert Zoudenbalch, proost van Sint-Servaes in Tricht up die Maze, eischer, en Geryt Ens, verweerder over de heerlykheid van de eilanden Urck en Emelwairde of Emelloirt met aankleve van dien in West Vrieslandt, den eischer in het gelijk en veroordeelt den verweerder in de kosten. Actum XXX daghen in Julio Anno LXXVII".
Regest. Hoorn, no.893
- 1476-1599 De Zoudenbalch's, Heren van Urk. De Zoudenbalch's waren vooraanstaande katholieke burgers van Utrecht.
- Begin 1500 Claes van Urk, schepen van Kampen. Lubbe van Urk. Naamlijst Piebenga
- 1531-1536 Slot no.2 te Kuinre verwoest door de Friezen. Ronde Noormannenburcht, doorsnede 30 meter. Van der Heide, pag.276
- 1540 "Kaerte van dye Suyd-zee tot dat Panserdyp toe ende tot dat Marsdyp toe om met schepen vvt of in te zeylen van Amsterdam te zeewaert, ghedruktint jaer 1540" Op deze kaart: oud kerkhof ten ZW. Van Urk."Op dat kerckhof ist VI ellen diep ", 2^e uitgaaf E.J.Brill, Leiden 1885.
Stond op 1/3 van de afstand Urk-Schokland vroeger een kerk? "Urker kerkhof" in de Zuiderzee? Blauwe zerken op 12-13 voet diepte? In de Noordoostpolder geen vondsten. Van der Heide pag. 276
- 1550? Zie 1476
Evert Zoudenbalch, Heer van Urk, provoost van Sint-Servaas te Maastricht, kanunnik en thesaurier van de Dom in Utrecht.
- 1559 Arent toe Boecop, gehuwd met Lubbe van Urk, bezoekt Urk en schrijft over Urk in "Die Croenick der byscoppen van Uttert-1575": hij zag: "nog vijf van dese stenen dooitvaten inder eerde myt een ysseren ketten an malkander vaste ghemaket". In zijn tijd werden deze stenen doodskisten te Kampen en omgeving gebruikt om er vis in levend te houden.
Dijkresten ten N. en O. van Urk, met sloten richting ZW-NO en turfputten 2 bij 4 meter. "Darinckdelven"= turfgraven. Van der Heide, pag 298
Volgens van der Heide geen turfgraven voor de 14^e eeuw en alleen voor eigen gebruik, geen handel?

Ook in deze tijd bezoekt de Italiaanse staatsman Guicciardini Urk en doet hiervan verslag.

1599

Urk met de kerkhervorming niet direct mee. Gevluchte “papen” vinden op Urk onderdak en schuilplaats en houden daar “Paepsche missen”.

Urk onder classis Enkhuizen, evenwel nog geen predicant.

Gerrit Zoudenbalch, Heer van Urk, sterft. (Rooms). Urk aan zijn weduwe Barbara van Abcoude.

NAGEL(E)

Builage 3

- 1, Romeinse scheepsbrug
"Nieuwe Waterweg" vanaf romeinse tijd, door middeleeuwen.
Handelsweg Klaas de Vries,
11/2/15
2. Veldverkenning AWN, Terra Sigilata-stukje, kavel G35/36 AWN, maart 2015
3. Nagel komt tevoorschijn uit de mist der tijd Klaas de Vries, 31/3/15
Naghel belang voor Hanzesteden
4. Kaart Ptolemaeus met Navalia, eerste eeuw n.Chr. Kees Gff, 31/3/15
- 5 Sterke Hanze-band tussen Kampen en Keulen. Keulen verzocht Urk om
de Naghel uit te diepen. Doodsstrijd Naghel? Klaas de Vries, 31 maart
6. Onderhandelingen Cerealis/Claudius Civilis bij Nagele Kees Gff
(ref. Tacitus, Nanninga Uitterdijk)
7. Kaart in Kotterbos-verslag van Vestigia, met veel verhalen over Romeinen
8. Kavel J135/141 Havenweg Nagele: kloostermoppen, rivierduintje,
nog nooit door archeologen onderzocht. Jan Wester 2015
9. De ondergrond van Schokland, Grondboor en Hamer, Ronald van Balen 2008
10. Rivierbedding Naghel, keileem. Naghel belangrijke maritieme nederzetting.
Doopvont indicatie. Tiemen Roos. Klaas de Vries, 16/5/14
11. Op zoek naar Nagele, in Westerheem 2008 december. C.C.Groothof
12. Over de ligging van (de) Nagele. Grote notitie over opbouw en afbraak van
de ondergrond van de NOP, Geul boven Urk. Ontbreken van wrakken.
G. van Hezel
13. Noordwest -Overijsselen Zuid-Friesland- datering en fasering. Nagele een
.etappeplaats met havenfaciliteiten. Flink verhaal.
J.Mol, in Jaarboek voor Middeleeuwse geschiedenis 2011.
14. Een meer Flevo en een eiland Flevum in de Romeinse tijd. G.D.vander Heide
- 15 Op 30 mei 2014 schreef de Vries over het bestaan van een soort bejaardenhuis
voor oude monniken afkomstig uit Keulen, in Nagele. Kloostertje,
kloostermoppen? Zie punt 8!
16. 6 pagina's van Klaas de Vries over betrekkingen Kampen, Nagele, Stavoren, en
haalt van Hezel aan: handelsroutes, overslaghaven. Mei 2014

17. 797 Vondst van fragment Romeins AW

17/9/15
G